

Bondar V. The use of laser marking for identification of small arms fire

Development of modern methods for the identification of small firearms can:

- to establish facts using the same samples of weapons in the commission of several crimes;

- to establish a specific category, model weapons, weapons manufacturer;

- operational block possible channels for a particular area, and set the persons involved in the illicit trafficking of firearms.

It is noted that the identification of small firearms in the wake of bullets and cartridge cases is one of the most difficult tasks forensic ballistic examination.

The main reason is high enough variation bullet marks on bullets and cartridge cases. This is due to the fact that the individual characteristics of weapons in the wake of the balls can greatly vary from shot to shot. Expert practice includes cases where you can not establish the identity of the wake, in particular balloons, one by one bullet from one instance of weapons, although the ball is formed on each large enough number of trails suitable for identification.

Perspective direction of solving this problem is causing hidden laser marking, so-called "forensic mark" on cartridge cases or bullets, bullet from a firearm, provided by making the content of portions which form tracks and mechanisms firearms – bore, the chamber of the barrel, "cup" shutter etc. , which includes the predetermined designation, content, configuration and localization which contains information about complex traits weapons.

Existing European and US covert methods of marking and identifying weapons systems mainly relating to radio frequency protection. Therefore particular interest is the idea of using radio frequency identification technology, or RFID (Radio frequent Identification). The basis of this method is the use of RFID-tags that are implemented in the facility and their design is antennas that take electromagnetic signal chip that processes the signal arrives and generates a signal in response.

Substantiates the expediency of continuation of work in areas related to research the impact of marking a resource trunk, wearing marking symbols in solving problems of identification of firearms larger caliber and others.

Key words: *variation, cartridges, pre-trial investigation, the identification period, identification, bullets, laser marking, signs, traces, small firearms, forensic ballistics.*

УДК 343.98.06(477)

**С.М. Бортник,
В.О. Колінко**

**НАУКОВА РОЗРОБЛЕНІСТЬ ПИТАННЯ ПРОВЕДЕННЯ
ОПЕРАТИВНОГО ОГЛЯДУ ПІДРОЗДІЛАМИ
КРИМІНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ**

У статті зроблено спробу дослідити стан наукової розробленості питання проведення оперативного огляду підрозділами кримінальної поліції. Проаналізовано наукові праці з різних сфер юридичної науки, у яких, в окремих аспектах, вивчалось питання проведення оперативного огляду підрозділами

кримінальної поліції та визначено, що досліджуване питання було як безпосереднім предметом досліджень учених протягом багатьох років, так і в сукупності з іншими проблемними питаннями. Водночас автори визначили напрями, які потребують поглибленого вивчення з боку науковців.

Ключові слова: наукова розробленість, оперативний огляд, кримінальна поліція.

Постановка проблеми. Аналіз наукових здобутків у сфері оперативно-розшукової діяльності, присвячених різним аспектам теоретично-прикладних засад протидії злочинності свідчить, що більшість фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності розпочинає свої наукові праці шляхом детального вивчення та аналізу наявних досліджень, що стосуються тієї чи іншої проблематики. Ураховуючи зазначене, вважаємо доцільним присвятити статтю вивченню стану наукової розробленості питання проведення оперативного огляду підрозділами кримінальної поліції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності різні аспекти організаційно-тактичних засад оперативного огляду були предметом вивчення таких учених, як: А.В. Баб'як, О.М. Бандурка, А.С. Вандишев, М.П. Водько, А.Ф. Возний, А.Ф. Волинський, О. О. Ганжа, Л.В. Головіна, Д.І. Горишний, Д.В. Гребельський, М.Л. Грібов, Л.Ф. Гула, О.О. Деревягін, О.Ф. Долженков, В.П. Захаров, Б.В. Індиченко, І.П. Козаченко, Я.Ю. Кондратьєв, І.М. Кононенко, М.А. Лісовий, Л. А. Мазур, В.В. Матвійчук, С.Б. Мелешев, А.В. Мовчан, В.А. Некрасов, Д.Й. Никифорчук, О.С. Остріков, В.Д. Пчолкін, В.Г. Самойлов, В.П. Сапальов, О.М. Сніцар, М.В. Стацак, Р.А. Халілев, О.В. Черков, С.П. Черних, В.М. Шалаєв, В.В. Шендрик, Б.В. Щур та ін.

Формування цілей. Метою статті є визначення стану наукової розробленості проведення оперативного огляду підрозділами кримінальної поліції.

Виклад основного матеріалу. Існує декілька підходів до визначення стану наукової розробленості того чи іншого питання. Так, аналізуючи наукові роботи у сфері оперативно-розшукової діяльності, можна дійти висновку, що, скажімо, такі вчені, як О.Ю. Зуєв, С.А. Купенко, Л.А. Мазур, Я.О. Морозова та ін. визначали стан наукової розробленості досліджуваних питань шляхом систематизації наукових робіт за часовим критерієм. У свою чергу, розглядаючи питання наукової розробленості питання протидії підрозділами карного розшуку різним видам злочинів, такі вчені, як О.Ю. Анциферов, Т.В. Вінакова, К.В. Шахова, Я.В. Стрелюк та ін. проводили дослідження, базуючись на загальних рисах предмета дослідження та згрупувавши їх за галузями права: кримінології, кримінального права та процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності тощо. Однак існує й інша група вчених (В.В. Вергелес, Н.А. Настенко та ін.), які вивчали наукову розробленість досліджуваних питань шляхом розподілу наявних наукових робіт залежно від рівня проведеного дослідження: докторські дисертації, монографічні дослідження, кандидатські дослідження, підручники, посібники та матеріали лекцій, наукові статті та тези допові-

дей. На нашу думку, кожний із названих учених обрав найбільш доцільний спосіб аналізу та вивчення наукових робіт, урахувавши наявні дослідження, однак, на нашу думку, у випадку визначення стану наукової розробленості питання проведення оперативного огляду підрозділами кримінальної поліції більш інформативним є розподіл наукових робіт за часовим критерієм.

Так, уперше питання здійснення оперативного огляду вивчається вченими-криміналістами ще за часів Царської Росії. Зокрема, В. Я. Барццшев, А. Жириєв, В.Д. Спасович, Л.Е. Владимиров та ін. вказували на те, що спостереження є методом пізнання істини при негласному огляді, оскільки під спостереженням вони розуміли «спосіб особистого огляду злочину і його слідів», у результаті якого виникає «переконання слідчого або судді за допомогою власних почуттів у дійсності тих чи інших обставин, що стосуються справи. Предметом його (огляду) можуть бути особи, речі й усі обставини злочину, над якими тільки можливе спостереження за допомогою почуттів» [1, с. 79]. Розвиваючи вказану думку, Л.Е. Владимиров визначив, що спостереження є різновидом «почуттєвого досвіду, і називав його «оглядом», значення виокремив те, що «за допомогою його одержують почуттєву очевидність, що і становить у цьому випадку доказ того, що цей факт існує або не існує» [2, с. 41].

Базуючись на зазначених постулатах, серед учених криміналістів ХХ сторіччя (радянські часи), з точки зору науки кримінально-процесуального права й криміналістики, такі науковці, як В.Д. Арсеньєва, Р.С. Белкін, А.І. Вінберг, Б.Е. Богданов, А.А. Гусєв, С. Курилев та ін. присвячують свої дослідження вивченню методу спостереження, частиною якого визначають оперативний огляд. Висновки, яких дійшли зазначені учені-криміналісти із виділенням у середині 60 років ХХ сторіччя в окрему науку оперативно-розшукової діяльності стають підґрунтям розробки такими вченими, як В.О. Біляєва, Л.В. Головіної, О.С. Острікова, В.Д. Пчолкіна, К.О. Чаплинського С.М. Шевченко та ін. оперативного огляду як окремого методу оперативно-розшукової діяльності та визначенням у подальшому його різновидом оперативного пошуку. Л.О. Головіна вказане пов'язує з тим, що у наслідок спільності кінцевих цілей (криміналістики та оперативно-розшукової діяльності) криміналістичні рекомендації цілком можуть бути застосовані й у теорії оперативно-розшукової діяльності із внесенням коректив на специфічність останньої, однак ці корективи повинні виходити з непроцесуального характеру оперативно-розшукової діяльності, специфічності її прийомів і засобів та можуть бути зведені до розходження між слідчим (криміналістичним) і оперативним оглядом [3, с. 7].

У зв'язку з цим до робіт, що присвячені вивченню різних аспектів оперативного огляду та заслуговують на увагу можна віднести:

- навчальний посібник «Особистий пошук» (А.С. Вандишев, А.Ф. Волинський, Д.В. Гребельский та ін.), 1974 р.;
- навчально-практичний посібник «Теорія та практика оперативного огляду» (А.Ф. Возний та І.Н. Кононенко), 1974 р.;

- навчально-практичний посібник «Теорія та практика оперативного огляду» (В.Г. Соколов), 1974 р.;
- навчальний посібник «Применение оперативного осмотра при документировании преступных действий лиц, разрабатываемых аппаратами БХСС» та лекцію «Оперативный огляд» (1975 р.), автором яких є А.Ф. Возний;
- наукові статті І.Н. Кононенка «Применение уголовно-правовых положений в теории оперативного осмотра» (1976 р.) та «Субъект оперативного осмотра» (1977 р.);
- лекцію В.Г. Самойлова на тему «Оперативный огляд» (1983 р.);
- навчальний посібник І.П. Козаченка «Тактика применения методов и средств оперативно-розыскной деятельности в профилактике и раскрытии преступлений» (1988 р.).

Водночас, слід зазначити, що за радянських часів, окрім безпосереднього дослідження проблемних питань оперативного огляду, окреслене питання досліджувалось і під час вивчення загальних положень теорії оперативно-розшукової діяльності (наприклад, В.М. Атамажитовим у підручнику «Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел. Общая часть. Разделы I-VII», 1990 р.).

Детально аналізуючи дослідження, проведені в радянський період, можна дійти висновку, що до числа їх здобутків, безумовно, можна віднести те, що, по-перше, учені виділяють оперативний огляд як метод оперативно-розшукової діяльності, по-друге, визначаються основи організаційно-тактичних засад здійснення оперативного огляду оперативними працівниками. Однак, урахувавши, що за останнє десятиріччя кримінальне процесуальне та оперативно-розшукове законодавство зазнало колосальних змін, можна резюмувати, що для нашого дослідження являють інтерес лише окремі положення тактики здійснення оперативного огляду.

Наступну групу становлять праці вітчизняних фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності. Так, за роки незалежності України різні аспекти оперативного огляду були предметом дослідження А.В. Баб'яка, О.М. Бандурки, М.П. Водька, О. О. Ганжи, Л.В. Головіної, М.Л. Грїбова, О.Ф. Долженкова, О.О. Дерев'ягіна, Л. А. Мазур, М.В. Стацка, О.В. Тарнопольського, Ю.А. Чаплинської, К.О. Чаплинського, С.П. Черниха, В.В. Шендрика та ін. Слід зазначити, що названі вчені розглядали фрагментарно досліджуване питання майже на всіх наукових рівнях.

Так, на монографічному рівні серед вітчизняних наукових робіт у сфері оперативно-розшукової діяльності, безумовно, найбільш цікавою є монографія Л.В. Головіної «Оперативный огляд». До основних здобутків вказаної праці можна віднести:

- розгляд організаційно-тактичних проблем проведення оперативного огляду;
- виокремлення поняття оперативного огляду, під яким запропоновано розуміти метод оперативно-розшукової діяльності, що полягає в комплексі заходів щодо гласного, негласного, зашифрованого особистого

чи опосередкованого ознайомлення оперативного працівника з предметами, документами, обстановкою, іншими носіями інформації, пов'язаними зі злочинною діяльністю осіб, які становлять оперативний інтерес, за місцем їх роботи, помешкання та іншими місцями з метою одержання орієнтуючої чи доказової інформації;

- визначення і конкретизування суті та значення оперативного огляду для здійснення оперативно-розшукової діяльності;
- підкреслення значення і місця оперативного огляду в системі методів оперативно-розшукової діяльності;
- визначення теоретично-правових та організаційно-тактичних особливостей проведення гласного, негласного і зашифрованого огляду [3, с. 3].

Разом з цим, Л.В. Головіна, розглядаючи теоретико-правові аспекти оперативного огляду доходить висновку про те, що застосування вказаного методу в оперативно-розшуковій діяльності оперативних підрозділів активно служить найбільш ефективному здійсненню її завдань і принципів, зокрема:

- створює можливість уникнути порушень законності в попередженні та розкритті злочинів;
- у багатьох випадках дозволяє заощаджувати час і кошти, сприяючи тим реалізації принципу наступальності в боротьбі зі злочинністю;
- дає можливість правильно сполучати гласні та негласні оперативно-розшукові та кримінально-процесуальні заходи;
- дає можливість якнайповніше зібрати й об'єктивно оцінити достовірну доказову та орієнтуючу інформацію, там і тоді, де окремі оперативно-розшукові, кримінально-процесуальні та криміналістичні засоби та методи виявляються неспроможними [3, с. 36].

Однак, безперечно, констатуючи значний вклад Л.В. Головіної в розробку теоретико-прикладних засад проведення оперативного огляду оперативними підрозділами кримінальної поліції, на сьогодні більшість із положень її наукової роботи, ураховуючи прийняття в 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу України з одночасними змінами в оперативно-розшуковому законодавстві, втратили актуальність та практичну цінність. Також ученою питання здійснення оперативного огляду було розглянуто з точки зору належності останнього до методів оперативно-розшукової діяльності, а починаючи з 2012 року оперативний огляд віднесено до оперативно-розшукових заходів.

Що ж стосується досліджень, проведених на рівні навчальних посібників, підручників, то, на нашу думку, слід виділити навчальний посібник «Оперативно-розшукова діяльність податкової міліції» під загальною редакцією Ю.Ф. Кравченка. Так, доволі цікавою є думка автора про те, що за окремими ознаками оперативний огляд має схожість з обшуком. Водночас, між цими заходами існує принципова різниця в правовій регламентації, суб'єктах здійснення, формах і умовах їх проведення та в порядку використання їх результатів. По-перше, на відміну від слідчого огляду опе-

ративний огляд – це не процесуальні заходи, що здійснюються незалежно від наявності кримінальної справи. Він здійснюється як у справах оперативно-розшукового обліку, так і для перевірки первинних оперативно-розшукових матеріалів. Інформація, отримана шляхом оперативного огляду не має процесуально-доказової сили в кримінальній справі. По-друге, основною метою оперативного огляду є отримання оперативної чи конкретної інформації про об'єктивну чи суб'єктивну сторони завершеного злочину або такого, що готується, слідів переховування злочинця, який ухиляється від слідства, суду й відбування покарання, відшукування даних про безвісно пропалу особу, а основою слідчого огляду є процесуальна фіксація конкретних обставин вчинення злочину. Тобто, шляхом оперативного огляду здійснюється пошук фактичних даних, які за відповідних умов можуть виступати як речові й письмові докази, визначати осіб, поінформованих про конкретні факти злочинної діяльності, місце знаходження розшукуваних осіб тощо. Часто наслідки оперативного огляду стають підставою для проведення подальших оперативно-розшукових заходів [4, с.72].

Однак, аналізуючи вказане дослідження, можна дійти аналогічних висновків як і під час аналізу монографічного дослідження Л.В. Головіної, тобто, що лише окремі його положення становлять на сьогодні інтерес. Також, зауважемо, що у навчальному посібнику вивчається лише здійснення оперативного огляду таким суб'єктом як оперативні працівники податкової міліції, а не підрозділи кримінальної поліції.

На рівні наукових статей, лекцій і тез доповідей для нашого дослідження становлять інтерес такі роботи:

- лекція В.О. Біляєва на тему: «Психологічні основи й особливості проведення розвідувального опитування, оперативного огляду, особистого пошуку і візуального спостереження»;
- лекція О.С. Острікова на тему: «Оперативний огляд»;
- лекція колективу авторів кафедри оперативно-розшукової діяльності Кіровоградського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ на тему: «Методи оперативно-розшукової діяльності»;
- наукові статті С.М. Шевченко «Додержання конституційного принципу недоторканності житла», «Правові підстави та поняття оперативного огляду»;
- наукова стаття В.Д. Пчолкіна «Особенности проведения оперативного осмотра на предприятиях пищевой промышленности»;
- наукова стаття К.О. Чаплинського «Організація і тактика зашифрованого оперативного огляду»;
- наукова стаття Л.В. Головіної «Оперативний огляд – ефективний метод боротьби зі злочинністю».

Так, наприклад, вивчаючи матеріали лекції колективу авторів кафедри оперативно-розшукової діяльності Кіровоградського юридичного інституту Національного університету внутрішніх справ на тему: «Методи

оперативно-розшукової діяльності», зазначимо, що актуальною на сьогодні залишається класифікація оперативного огляду, який, залежно від рівня виконання конспіративності заходу, можливо поділити на такі види:

1. Відкритий:

- за згодою громадян без зашифрування мети;
- за згодою громадян зі зашифруванням мети.

2. Негласний – проникнення до житла чи іншого приміщення особи [5, с. 13].

Заразом слід зазначити, що всі вказані дослідження не враховують нормативно-правові реалії сьогодення, і – як наслідок, лише в окремих положеннях становлять інтерес для нашого дослідження.

Окремо зауважимо, що після прийняття нового КПК України на рівні наукових статей і тез доповідей питання різних аспектів проведення оперативного огляду було предметом вивчення з точки зору дослідження різноманітних правових та організаційно-тактичних засад як різновиду негласної слідчої (розшукової) дії – здійснення негласного обстеження житла особи, зокрема такими вченими як: А.Ф. Волобуєв, А.Б. Балонь, В.Д. Берназ, О.В. Капліна, В.А. Колесник, Н.В. Михайлова, О.С. Перепелиця, Д.П. Письменний, В.Л. Побережний, О.С. Саїнчин, М.В. Стащак, О.С. Тарасенко, В.Г. Уваров, М.С. Цуцкірідзе, В.В. Шендрик, А.М. Щербаковський та інші. Однак співставляючи нормативно-правові засади проведення оперативного огляду та негласного обстеження житла особи, зазначимо, що спільним для вказаного оперативного-розшукового заходу та негласної слідчої (розшукової) дії є окремі організаційно-тактичні засади.

Висновок. Отже, підсумовуючи наведене, можна резюмувати, що на сьогодні відсутнє комплексне монографічне дослідження, присвячене питанню проведення оперативного огляду підрозділами кримінальної поліції.

Використані джерела:

1. Баршев Я.И. Основания уголовного судопроизводства с применением к российскому уголовному судопроизводству / Я.И. Баршев. – СПб, 1841. – 297с.
2. Владимиров Л.Е. Учение об уголовных доказательствах. / Л.Е. Владимиров [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.klex.ru/n7>
3. Головіна Л. В. Оперативний огляд: монографія. – Одеса: ОДУВС, 2009. – 134 с.
4. Кравченко Ю.Ф. Оперативно-розшукова діяльність податкової міліції : навч. посіб. / Ю.Ф. Кравченко. – К.: ДПАУ НАДПСУ, 2005. – 480 с.
5. Методи оперативно-розшукової діяльності : лекція / авт. кол.: Р.Я. Лунга, В.Г. Телейчук та ін. – Кіровоград: КЮІ НУВС, 2004. – 28 с.

Бортник С.М., Колинко С.А. Научная разработанность вопроса проведения оперативного осмотра подразделениями криминальной полиции

В статье сделана попытка исследовать состояние научной разработанности вопроса проведения оперативного осмотра подразделениями криминальной полиции. Проанализированы научные работы в различных сферах юридической науки, в которых, в отдельных аспектах, изучался вопрос проведения оперативного осмотра подразделениями криминальной полиции и определено, что исследуемый вопрос был как непосредственным предметом исследования ученых на протяжении многих лет, так и в совокупности с другими проблемными вопросами. В то же время авторы определяют направления, требующие углубленного изучения со стороны ученых.

Ключевые слова: *научная разработанность, оперативный обзор, криминальная полиция.*

Bortnik S.M., Kolinko V.O. Research elaborated the issue of operational inspection departments of the criminal police

The article attempts to explore the state of scientific elaboration of questions given operational units of the criminal police. As a result of the study and analysis of legal literature author of the authorized classification elaborated scientific study on a particular issue, in particular defined the following groups: 1) scientific papers O. Zuev, S.A. Kupenko, L.A. Mazur, Y.O. Morozova et al. determined by the state of scientific elaboration investigated by the systematization of scientific works on a time criterion; 2) The second group consists of research O.Y. Anciferov, T.V. Vinakova, K.V. Chess, Y. Strelyuk et al., since these scientists conducted their research based on the general subject of the study and their grouping by fields of law, criminology, criminal law and procedure, criminology and operational activities etc. 3) referred to the third group of such groups V.V.Verheles, N.A. Nastenکو et al., who studied the research is elaborated studied by distribution of the available scientific papers based on the research level, doctoral dissertations, monographs, master's studies textbooks, manuals and lecture materials, scientific articles and abstracts. At the same time, the author stated that each of these scholars was chosen the most appropriate method of analysis and study of scientific work, but in the case of determining the state of scientific elaboration question of operational inspection units of the criminal police more informative is the distribution of scientific works on a time criterion. Analyzed research papers from different areas of legal science in the times of Imperial Russia, the Soviet era and the years of independence, which, in some respects, studied the issue of operational inspection units of the criminal police and determined that the test questions was like the direct subject of research scientists for many years so and in combination with other problematic issues. Meanwhile, the author defined areas that require in-depth study by scientists.

Key words: *science is developed, operational review, the criminal police.*